પ્રવચન નં. ૭૩ ગાથા - ૧૫ તા. ૩૦-૮-૭૮ બુધવાર, શ્રાવણ વદ-૧૨ સં. ૨૫૦૪

સમયસાર ૧૫ મી ગાથા ચલતી હૈ. ફરીને ટીકા.

જો યહ, 'જે આ' આમ પ્રત્યક્ષ બતાતે હૈ આમ. જે 'આ' અબદ્ધસ્પૃષ્ટ આ આત્મા અંતર્મુખ ચીજ એ યહ અબદ્ધસ્પૃષ્ટ રાગ અને વીસસ્રા પરમાણુસે બદ્ધ અને સ્પૃષ્ટ નહીં ઐસી યે ચીજ હૈ. "અનન્ય" હૈ. અનેરી અનેરી ગતિમેં હોના યે નહીં, એકરૂપ અનન્ય સ્વરૂપ હૈ, 'નિયત' હૈ, પર્યાયમેં હિનાધિકતા અનેક પ્રકારે અગુરુલઘુગુણકે આશ્રયસે આદિ વિશેષતા દશા પર્યાયકા સ્વભાવ હૈ, તો હિનાધિકતા હોતી હૈ. પણ ઉસસે રહિત આત્મા નિયત હૈ, એકરૂપ નિશ્ચય હૈ. 'અવિશેષ' ગુણના વિશેષો ભેદ રહિત ત્રિકાળી એકરૂપ સામાન્ય હૈ. આહાહા ! "અસંયુક્ત" આકૂળતાસે રહિત, આકૂળતાસે સહિત એ પર્યાયમેં હૈ, દ્રવ્યમેં આકૂળતાસે રહિત ઐસા આનંદસ્વરૂપ ભગવાન એ પાંચ ભાવોસ્વરૂપ, આહાહા... એ પાંચ ભાવોસ્વરૂપ આત્મા, ઉસકી અનુભૂતિ. મુક્ત સ્વરૂપ ભગવાન સામાન્ય સ્વરૂપ આનંદસ્વરૂપ ઐસા પાંચ ભાવસ્વરૂપ, ઐસા આત્મા, ઉસકી અનુભૂતિ, ઉસકે અનુસાર સ્વભાવકે અનુસાર આનંદકા અનુભવ હોના એ નિશ્ચયસે સમસ્ત જિનશાસકી અનુભૂતિ હૈ. આહાહાહા ! ગાથા બહુ સરસ આવી છે. રસ, સરસ, સરસ નામ આનંદના રસ સહિતકી ગાથા હૈ. આહાહા !

ક્યોંકિ શ્રુતજ્ઞાન સ્વયં આત્મા હી હૈ. કયા કહેતે હૈ જો ભાવશ્રુતજ્ઞાન દ્વારા અબદ્ધસ્પૃષ્ટકા

અનુભવ હુઆ એ ભાવશ્રુતજ્ઞાન, હૈ ? આત્મા હી હૈ, હૈ પર્યાય, વીતરાગી ભાવશ્રુતજ્ઞાન પર્યાય, પણ ઉસકો યહાં આત્મા કહા રાગ નહીં, રાગ હૈ એ અનાત્મા હૈ. આહાહાહા ! પાંચ ભાવસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા અસ્તિ, સામાન્ય, અબદ્ધ–બદ્ધ ને સ્પૃષ્ટ રહિત, મુક્ત, નિયત, એકરૂપ રહેનેવાલી ચીજ, સામાન્ય નામ વિશેષ ગુણકા ભેદ રહિત, ઔર આકૂળતાસે રહિત, ઐસા ભાવ પાંચભાવસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા હૈ. આહાહાહા ! ઐસે આત્માકી ઉસકે અનુસાર કરકે અનુભૂતિ હોના, વીતરાગી ભાવશ્રુતજ્ઞાનકા પરિણમન હોના. આહાહાહ... એ જૈનશાસનકી અનુભૂતિ હૈ. આહાહા !

(શ્રોતાઃ– આત્મા પોતે જૈનશાસન છે ?) આત્મા જૈનશાસન નહીં, આત્માકા અનુભવ કરના એ જૈનશાસન હૈ. આહાહા ! કયા કહા ? આંહી તો અનુભૂતિ પર્યાયકો જૈનશાસન કહા, ભાવશ્રુતજ્ઞાનકો જૈનશાસન કહા. દૂસરી રીતે કહીએ તો ભગવાન (આત્મા) પાંચ ભાવસ્વરૂપ હૈ ઉસકા અનુભવ એ શુદ્ધ ઉપયોગ હૈ. પણ આંહી ભાવશ્રુતજ્ઞાન કહેકર શુદ્ધ ઉપયોગના ખુલાસા કિયા હૈ. આહાહા ! જે શુભ અશુભ જે ઉપયોગ હૈ ઉસસે રહિત ભગવાન આનંદ સ્વરૂપ પાંચ ભાવસ્વરૂપ હૈ. આહાહાહાહા ! ઉસકા સન્મુખ હોકર જો અનુભવ હુઆ એ ભાવશ્રુતજ્ઞાન હૈ, એ શુદ્ધ ઉપયોગ હૈ, એ જૈનશાસન હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ચારેય અનુયોગમેં વીતરાગ(તા) તાત્પર્ય કહેતે હૈ, તો વીતરાગ(તા) તાત્પર્ય કૈસે હોતા હૈ કે પાંચ ભાવસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા ઉસકી અનુભૂતિ કરે તો વીતરાગતા પ્રગટ હોતી હૈ. સમ્યગ્દર્શન પ્રથમ એ પહેલે ૧૪ મી ગાથામેં આયા, પણ એ સમ્યગ્દર્શન એ વીતરાગી પર્યાય હૈ. સરાગ સમકિત ને વીતરાગ સમકિત એ તો ચારિત્ર મોહના દોષની અપેક્ષાના ભાવની અપેક્ષાએ કહા, વસ્તુ સમ્યગ્દર્શન એ તો વીતરાગી જ પર્યાય હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? એ આંહીયા શ્રુતજ્ઞાન કહા, દર્શનની અપેક્ષાએ સમ્યગ્દર્શન કહા, એ વીતરાગી પર્યાય કહા, એ જૈનશાસનકા અનુભવ હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

હજી સૂક્ષ્મ આયેગા થોડા પ્રભુ ! આહાહા ! કયોં કે શ્રુતજ્ઞાન સ્વયં આત્મા, શ્રુતજ્ઞાન સ્વયં આત્મા, ભાવશ્રુતજ્ઞાન સ્વયં આત્મા ઐસા કહા. આહાહા ! વીતરાગી ભાવશ્રુતજ્ઞાન જો પ્રગટ હુઆ, દ્રવ્યશ્રુતમેં તો આ કહા હૈ, એ તો ગાથા કહેતી હૈ, એટલે કોઇ કહે કે આમાં દ્રવ્યશ્રુતની વ્યાખ્યા તો આઇ નહીં. આ દ્રવ્યશ્રુત એ શબ્દ હી દ્રવ્યશ્રુત હૈ, સમજમેં આયા ? અને દ્રવ્યશ્રુતમેં એ કહા હૈ, કે ભાવશ્રુતજ્ઞાનસે અપને આત્માકા અનુભવ કરના એ જૈનશાસન, એ જૈનધર્મ, એ આતમધર્મ. આહાહાહા ! એ શ્રુતજ્ઞાન સ્વયં આત્મા હૈ. શાસ્ત્રકા જ્ઞાન ને એ ચીજ નહીં. એ તો આત્માકા અંદર આનંદકંદ ભાવસ્વરૂપ પંચ ભાવસ્વરૂપ હૈ, ઉસકા ઉપર દૃષ્ટિ લગાનેસે જો ભાવશ્રુતજ્ઞાન હુઆ એ વીતરાગી પર્યાય હૈ, એને જૈનશાસન કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

પાઠમેં તીન બોલ હૈ પણ ટીકાકારને પાંચ બોલ જે (ગાથા) ૧૪ માં થા એ લે લિયા હૈ, એ તો એ તકરાર કરતે હૈ વિરૂદ્ધ, એ દસકી સાલમેં તકરાર આઇ થી, જુગલકિશોર તરફસે, દિલ્હી–જુગલ કિશોર થા ને, ઉતર્યા થા ને ઉસકા મકાન હૈ. ઉસકા મકાનમેં ઊતરે થે હમ, આતે થે સૂનનેકો પણ આ ચીજ, પીછે ૧૦ કી સાલમેં ઐસા આયા થા કે તીન જ બોલ હૈ યહાં

અનન્યમ્, અવિશેષમ, અબદ્ધસ્પૃષ્ટમ્ ત્રણ બોલ હૈ યહાં, પાંચ બોલ કહાંસે કાઢયા ? પણ ભૈયા એ તીન બોલ ગાથામેં સમ્યગ્જ્ઞાનકી બાત કરના હૈ તો અપદેસશ્રુતમ્ એ દ્રવ્યશ્રુત ભી કહેના હૈ તો વો કારણ તીનમેં પાંચ સમા જાતે હૈ, સમજમેં આયા ? આંહીયા કહેતે હૈ, આહાહા... એ શ્રુતજ્ઞાન સ્વયં આત્મા હૈ.

ઇસલિયે જ્ઞાનકી અનુભૂતિ હી, જ્ઞાન કયા ? આત્મા જ્ઞાયકસ્વભાવ જે કાયમી, ત્રિકાળી જ્ઞાનસ્વભાવ ઉસકી અનુભૂતિ એ વર્તમાન ભાવશ્રુત એ આત્માકી અનુભૂતિ હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

પરંતુ અબ યહાં, અબ વહાં, સામાન્ય જ્ઞાનકે આવિર્ભાવ, કયા કહેતે હૈ એ ? જે આત્મા જ્ઞાનસ્વભાવ હૈ ઉસકા અનુભવ કરના એ આવિર્ભાવ, જ્ઞાનસ્વભાવ સામાન્ય જો ત્રિકાળ હૈ ઉસકા અનુભવ આમાં કરના એ સામાન્ય જ્ઞાનકા અનુભવ, એ પર્યાય સામાન્ય જ્ઞાન હૈ. કયા કહેતે હૈ જરી, સામાન્યજ્ઞાનકે આવિર્ભાવ, એ સામાન્ય જ્ઞાન એટલે જ્ઞાયકસ્વરૂપ જો હૈ ઉસકી પયાર્યમેં ઇન્દ્રિયકા જ્ઞાનકા વિષયકા અનેકાકાર જ્ઞાન હોતા હૈ ઉસસે રહિત, આ પર્યાયકી બાત હૈ યહાં. આ સામાન્ય જ્ઞાન ત્રિકાળકી અહીંયા બાત નહીં હૈ. (શ્રોતાઃ- સામાન્ય કિસકો કહેના ?) સામાન્ય નામ, ઇન્દ્રિયકા વિષયકા હોનેસે અનેકાકાર જ્ઞાન, ઉસસે રહિત, એકીલા આત્માકા જ્ઞાનસ્વરૂપ ભગવાન, પર્યાયમેં એકીલા જ્ઞાનકા અનુભવ હોના, એ... એ... જ્ઞાન પર્યાયકા ઉસકો સામાન્યજ્ઞાન કહેતે હૈ. સામાન્ય ત્રિકાળકી બાત યહાં નહીં. એ તો પહેલે કહે દિયા કે પાંચ ભાવસ્વરૂપ હૈ એ તો ત્રિકાળ હૈ. સમજમેં આયા ? આહાહાહા !

સામાન્યજ્ઞાનકા આવિર્ભાવ એ અર્થાત્ એકીલા જ્ઞાનકી આત્માકી શુદ્ધ પર્યાયકા પ્રગટ હોના, આહાહાહા... એ સામાન્ય જ્ઞાનકા આવિર્ભાવ કહેનેમેં આતા હૈ. સામાન્યકા અર્થ દ્રવ્ય સામાન્ય ઉસકા આવિર્ભાવ ઐસા નહીં. સામાન્યકા અર્થ ? વિશેષ પ્રકારના જો રાગઆદિ હોતા હૈ કે ઇન્દ્રિયકા વિષયરૂપ અનેકાકાર જ્ઞાનકા ભેદ હોતા હૈ. ઉસસે રહિત, ઉસકા નામ સામાન્યજ્ઞાનકા આવિર્ભાવ કહેનેમેં આતા હૈ, પર્યાય હૈ હોં આ. આહાહા ! (શ્રોતાઃ- પર્યાયકો હી સામાન્ય કહા) એ સામાન્યમેં કહા ને, કે વિશેષ જો જ્ઞેયાકારસે રહિત માટે એકલા જ્ઞાનકા અનુભવ એ સામાન્ય જ્ઞાનકા અનુભવ. સામાન્ય નામ દ્રવ્ય અહીં નહીં લેના હૈ, એ જ્ઞાન જ અપના સ્વભાવસે અનુભવ કરે, અપની પર્યાયમેં ઉસકા નામ સામાન્ય જ્ઞાનકા આવિર્ભાવ. આહાહા !

સામાન્ય જ્ઞાન ત્રિકાળી ઉસકા આવિર્ભાવ એ પ્રશ્ન અહીંયા નહીં. સમજો પ્રભુ ! આ તો વાત અલૌકિક હૈ નાથ, જૈન શાસન કોઇ અલૌકિક વસ્તુ હૈ. આહાહા ! એ અબદ્ધસ્પૃષ્ટ આદિ પાંચ ભાવસ્વરૂપ પ્રભુ એ ત્રિકાળી સામાન્ય કહા, હવે ઉસકા અનુભવ પર્યાયમેં, ઇન્દ્રિયકા વિષયસે અનેકાકાર જ્ઞેયાકાર જો પર્યાય હોતી હૈ, એ વિશેષ હૈ, ઉસસે રહિત-ઉસસે રહિત એકીલા જ્ઞાયકસ્વભાવકી પર્યાય, અનેકાકાર જ્ઞાન વિશેષસે રહિત, એકલા જ્ઞાનસ્વભાવકા આકાર પર્યાયમેં પાના એ સામાન્ય જ્ઞાનકા આવિર્ભાવ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? હૈ, અંદર દેખો.

અમારે પંડિતજી બૈઠે હૈ ને યહાં, એ કહે ઉસમેં લિખા નહીં, કે ઉસમેં લિખા હૈ. આહા ! જ્ઞાનચંદજી ! કયા કહેતે હૈ સુણો. અહીંયા સામાન્ય ને વિશેષ દો પ્રકાર દેતે હૈ. તો એ સામાન્ય

જો ત્રિકાળ હૈ ઉસકી બાત યહાં નહીં, એકલા જ્ઞાયક સ્વભાવ પર્યાયમેં અનુભવમેં આના અનેકાકાર વિષયસે જે અનેકાકાર જ્ઞાનકા ભાવ હોતા હૈ એ વિશેષ હૈ, ઉસસે રહિત એકલા જ્ઞાનકા પર્યાયમેં અનુભવ આના એ સામાન્ય જ્ઞાનકા આવિર્ભાવ. આહાહા !

ફિર, આ તો અલૌકિક માર્ગ હૈ પ્રભુ ! આહાહાહા ! તો અબ વહાં સામાન્ય જ્ઞાન, જ્ઞાનકી આત્માકી નિર્મળ પર્યાય એકાકાર હોના એ સામાન્ય જ્ઞાનનો આવિર્ભાવ. આત્માકા જ્ઞાયકભાવમેં એકાકાર હોકર જો જ્ઞાનકી પર્યાય પરકા આશ્રય બિના, ભેદ રહિત, અભેદસે ઉત્પન્ન હુઆ એ સામાન્ય જ્ઞાન. સમજમેં આયા ? એ એકીલા આત્માકા અનુભવ પર્યાયમેં હોના એ સામાન્ય જ્ઞાન. એ પર્યાયકો સામાન્ય જ્ઞાન કહેતે હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? એ જૈનશાસન, એ ભાવશ્રુત. આહાહા ! સમજમેં આયા ? સામાન્ય જ્ઞાનકા આવિર્ભાવ પ્રગટપણા પર્યાયમેં વિશેષપણે એકરૂપ સ્વભાવકા પર્યાયમેં એકીલા આત્માકે આશ્રયસે જે અનુભવ હો ઉસકા નામ સામાન્ય જ્ઞાન કહેતે હૈ. આહાહા ! (શ્રોતાઃ– તબ વહ જ્ઞાન હુઆ હી નહીં.) એ જ્ઞાન પર્યાય પ્રગટ હુઇ સ્વકે આશ્રયસે ભેદરહિત એ પર્યાયકો સામાન્ય જ્ઞાન પ્રગટ હુઆ, એમ કહેનેમેં આતે હૈ. આહાહા ! આવો મારગ છે. કહો, ગાથા બહુ સારી આવી છે. અગિયાર, બાર, તેર, ચૌદ, પંદર, પ્રભુ આવો મારગ છે. આહાહા !

અહીંયા જૈનશાસન એ ભાવશ્રુતજ્ઞાન અથવા વીતરાગી પર્યાય એ જૈનશાસન, તો એ વીતરાગી પર્યાયકો અહીંયા સામાન્ય જ્ઞાન કહા હૈ, ત્રિકાળીકો નહીં. ત્રિકાળીકા અવલંબનસે એકરૂપ પરકા આશ્રય બિના જે સમ્યગ્જ્ઞાનકી પર્યાય હુઇ ઉસકા નામ સામાન્યજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ એમ કહેનેમેં આતા હૈ. સમજમેં આયા ? ગાથા અઘરી હૈ. આહા... એક વાત.

ઔર વિશેષ જ્ઞેયાકાર જ્ઞાનકે તિરોભાવ દેખો, ઇન્દ્રિયકા વિષયસે જો અનેકાકાર વિશેષજ્ઞાન પર્યાય હૈ ઉસસે રહિત, હૈ ? જ્ઞાનકે તિરોભાવ, ઉસકા ઢંકાઇ જાના, આહાહા... ઇન્દ્રિયોકા વિષયસે જ્ઞાન જો હુઆ, ઉસકા અનેકાકાર વિશેષ હૈ ઉસસે રહિત, હૈ ? આચ્છાદન – એ વિશેષ જ્ઞાનસે ઢંક દિયા – વિશેષ જ્ઞાનકો ઢાંક દિયા ઔર સામાન્ય પર્યાય, વીતરાગી ઉત્પન્ન હુઇ ઉસકા નામ સામાન્ય જ્ઞાન કહેતે હૈ. આહા... સમજમેં આયા ? વિશેષ જ્ઞેયાકાર જ્ઞાનકા તિરોભાવ, વર્તમાન ઇન્દ્રિયકા વિષય, ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિશેષ વિષયસે, ઇન્દ્રિયજ્ઞાનમેં વિષયકા વિશેષસે જો જ્ઞાન હોતા હૈ એ વિશેષ હૈ, વિશેષકા નામ મિથ્યા હૈ, એ સત્ય નહીં, અપના સમ્યગ્જ્ઞાન જે જૈનશાસનકી અનુભૂતિ તે (એ) જ્ઞાન નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આ તો ધીરાના કામ બાપુ. આહા !

ભગવાન પાંચ ભાવસ્વરૂપ પહેલે કહા, એ તો ત્રિકાળી વાત લઇ, પણ ઉસકા જો અનુભવ એ દ્રવ્ય સામાન્યકા અનુભવ હોના, એ સામાન્ય જ્ઞાન હૈ, એ અનુભવ હોના એ સામાન્ય જ્ઞાન હૈ. જેમાં વિશેષ જ્ઞેયાકારકા અભાવ હૈ અપના જ્ઞાનસ્વભાવકા એકલા અનુભવ હુઆ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? પાટણીજી ! જિસમેં પાંચ ભાવસ્વરૂપ ભગવાન એ તો દ્રવ્ય કહા વસ્તુ, ઉસકા અનુભવ એ સામાન્યજ્ઞાન, (શ્રોતાઃ– એકાકાર જ્ઞાન ?) એ એકલા, પરની અપેક્ષા બિના હુઆ ને ? એકાકાર એટલે ઉસકો સામાન્ય જ્ઞાન કહા, ક્યા કહા ? આ તો વિશેષ સ્પષ્ટ હોયે બિના સમજે નહીં એટલે એમાં પુનરુક્તિ કાંઈ લગતી નહીં ઉસમેં. એ ભગવાન

આત્મા જે મુક્ત સ્વરૂપ, સામાન્ય સ્વરૂપ, નિયત-નિશ્ચય સ્વરૂપ, આહાહા... આકૂળતાના ભાવ રહિત આનંદસ્વરૂપ પ્રભુ, ઐસા પાંચ ભાવસ્વરૂપ પ્રભુ પોતે આત્મા હૈ, ઉસકો જ્ઞેયાકારકા વિશેષસે છૂટકર એકીલા જ્ઞાયકસ્વભાવકા જ્ઞાનાકાર હોના, ભાવશ્રુતરૂપે હોના, શુદ્ધ ઉપયોગ રૂપે હોના એ સામાન્ય જ્ઞાન કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? (શ્રોતાઃ- સામાન્યજ્ઞાનકા નમૂના આયા) નમૂના આયા અંદર, સામાન્ય એ, એ પ્રશ્ન અત્યારે નહીં.

અહીંયા સામાન્ય નામ એકીલા જ્ઞાયક સ્વભાવકે અવલંબનસે એ ઇન્દ્રિયકા વિષયસે રહિત, ઇન્દ્રિયના વિષયથી અનેકાકાર હોતા થા જ્ઞાન, એ વિશેષ જ્ઞાન, એ વિશેષ જ્ઞાનનો અર્થ ? એ મિથ્યાજ્ઞાન, આહાહા... ઔર ભગવાન આત્મા પાંચ ભાવસ્વરૂપ પ્રભુ વો તો દ્રવ્ય, એ તો સામાન્ય દ્રવ્ય, હવે એ સામાન્ય દ્રવ્યમાં એ દ્રવ્યકે અવલંબનસે ભાવશ્રુતજ્ઞાન જે હુઆ વીતરાગી પર્યાય હુઇ, ઇસકો યહાં સામાન્ય જ્ઞાન કહેતે હૈ, પર્યાયકો. આહાહાહા ! હૈ ? દેખો અંદર, હજી આવશે વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ.

(શ્રોતાઃ- જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન મિથ્યા હોતા હૈ ?) પર્યાયકા અનેકાકાર ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિશેષ જ્ઞાન, અનેકાકાર જ્ઞાન એ વાસ્તવિક જ્ઞાન હૈ હી નહીં. એટલે વિશેષ જ્ઞાનકા ઢંક જાના અને એકીલા આત્માકે અવલંબનસે જો ભાવશ્રુતજ્ઞાન હુઆ, વીતરાગી પર્યાય હુઇ, ઉસકો સામાન્ય જ્ઞાનકા આવિર્ભાવ કહનેમેં આતા હૈ. આહા... અને વિશેષ જ્ઞાનકા ઢંક જાના, ઇન્દ્રિયકા વિષય, ઇન્દ્રિયકા જ્ઞાન જો પરકા વિષય કરતે હૈ, ઉસમેં અનેકાકાર હોતે હૈ એ અનેકાકારકા ઢંક જાના, અને એ જ્ઞાયક સ્વભાવકા એકાકારકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોના, ઉસકા નામ સામાન્ય જ્ઞાન. હૈ કે નહીં અંદર ? એમાં આવશે હજી વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ. આહાહા !

ઔર વિશેષ જ્ઞેયાકાર જ્ઞાનકે દેખો, જુઓ વિશેષ જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન, જ્ઞેયાકાર જે ઇન્દ્રિયોના વિષયો. જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન, ઉસકા ઢંક જાના અણીન્દ્રિય જ્ઞાનકા અંદર ઉત્પન્ન હોના એ જ્ઞાનકો સામાન્ય કહેતે હૈ. ઔર ઇન્દ્રિયજ્ઞાનસે જો જ્ઞાન હોતા હૈ એને વિશેષ કહેતે હૈ, એ જ્ઞાન મિથ્યા હૈ, ઢંક જાના. આહાહાહા ! આવી વાત છે પ્રભુ, શું થાય ? આહાહા ! સમજાય એવું છે, ભાષા જરી સાદી છે. ભાષા એવી કઠણ નથી કોઇ સંસ્કૃત ને ભાવ તો છે એ છે ભગવાન, શું થાય ?

પરકા ઇન્દ્રિયજ્ઞાનના વિષયથી હુઆ અનેકાકાર જ્ઞાન, ઉસકા લક્ષ છોડકર, આહાહા... એકીલા આત્મસ્વરૂપ ભગવાન પાંચ ભાવસ્વરૂપ ઉસમેંસે જો જ્ઞાન હુઆ એ સામાન્ય જ્ઞાન કહેનેમેં આતા હૈ. પર્યાયકો સામાન્ય જ્ઞાન કહેનેમેં આતા હૈ. વીતરાગી પર્યાયકો ભાવશ્રુતજ્ઞાનકો સામાન્યજ્ઞાન કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! હૈં ? (શ્રોતાઃ- કયોં) કેમ એ વસ્તુ પરકા ઇન્દ્રિયકા જ્ઞાનકે આકારસે રહિત એકાકાર જ્ઞાનકા આકાર હૈ. ભગવાન આત્મજ્ઞાન સ્વરૂપ જે ત્રિકાળ પાંચ ભાવસ્વરૂપ કહા ઉસકે એકાકાર હુઆ, ઉસકે એક દ્રવ્યકે આકાર એકાકાર જ્ઞાન હુઆ, એકાકાર જ્ઞાન હુઆ વો સામાન્ય જ્ઞાન કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! આવી વાત છે.

કહો, ગોદિકાજી ? એમાં ક્યાંય નિલમ ફિલમમાં મળે એવું નથી. ન્યાં ક્યાંય, રખડા રખડ કરે છે જ્યાં ત્યાં તે, આંહી જાવાનું છે અંદરમાં એમ કહે છે એય ! આ વળી વધારે કરોડપતિ છે. ધૂળ ધૂળ, આહાહા !

અહીંયા તો ભગવાન પાંચ સ્વરૂપે પ્રભુ, આહાહા... આચાર્યની શૈલી તો જુઓ એક.

આહાહા ! ભગવાન આત્મા મુક્ત સ્વરૂપ, સામાન્ય સ્વરૂપ, નિયત સ્વરૂપ, રાગ આકૂળતાસે રહિત આનંદ સ્વરૂપ, એ પાંચ ભાવસ્વરૂપ ભગવાન આત્મા હૈ, ઉસકા આશ્રયસે એકાકાર જ્ઞાન જો ઉત્પન્ન હોતા હૈ, ઉસકો યહાં સામાન્ય જ્ઞાન કહેનેમેં આતા હૈ. સામાન્યકા જ્ઞાન હુઆ માટે સામાન્ય જ્ઞાન એમ નહીં, એને એકાકાર સ્વભાવકા જ્ઞાન હુઆ, માટે તે જ્ઞાનકો સામાન્ય જ્ઞાન કહેનેમેં આતા હૈ. તે જ્ઞાનકો ભાવશ્રુત કહેનેમેં આતા હૈ, તે જ્ઞાનકો વીતરાગી પર્યાય કહેનેમેં આતા હૈ, તે જ્ઞાનકો જૈનશાસન કહેનેમેં આતા હૈ, જૈનશાસન દ્રવ્ય નહીં, ભાવ. (અર્થાત્ પર્યાય) આહાહા ! સમજમેં આયા ? પુસ્તક હૈ ને સામે ? આહાહા !

સામાન્યજ્ઞાનકે આવિર્ભાવ, આહાહા ! ૧૧ મી ગાથામેં એક આયા હૈ, ત્યાં ઐસા આયા હૈ, કે જ્યાં જ્ઞાયકભાવ તો જ્ઞાયકભાવ હી ત્રિકાળ હૈ. પણ ઉસકા અનુભવ હુઆ ત્યારે જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હુઆ, ઐસા પાઠ હૈ અગિયારમીમાં, આ જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ, જ્ઞાયકભાવ તો જ્ઞાયક હી હૈ, પણ પર્યાયમેં ભાન હુઆ તો જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હુઆ, ઐસા ખ્યાલમેં આયા કે આ જ્ઞાયકભાવ, એને આવિર્ભાવ હુઆ એમ કહેનેમેં આતા હૈ, જ્ઞાયક તો જ્ઞાયક ત્રિકાળ આવિર્ભાવ તિરોભાવ જ્ઞાયકમેં હૈ હી નહીં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ૧૧ મી ગાથામેં હૈ, જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હુઆ, જ્ઞાયકભાવ તિરોભૂત હોતા થા ? જ્ઞાયકભાવ તો જ્ઞાયક હૈ ત્રિકાળ હૈ, એમાં આવિર્ભાવ ને તિરોભાવ જ્ઞાયકભાવમેં હૈ હી નહીં. પણ વો જ્ઞાયકભાવ હૈ ઐસા અનુભવમેં આયા ત્યારે જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હુઆ એમ કહેનેમેં આયા.

દૃષ્ટિમેં ઉસકા સ્વીકાર હુઆ પહેલે આ જ્ઞાયકભાવ હૈ ઐસા (દૃષ્ટિમેં) નહીં થા, તો જ્ઞાયકભાવ ધ્રુવ ઐસા સ્વીકાર આયા તો એ પર્યાયમેં જ્ઞાયકભાવ આવિર્ભાવ હુઆ, પર્યાયમેં જાનનેમેં આયા માટે. સમજમેં આયા કંઇ ? જ્ઞાનચંદજી ! એ અગિયારમી ગાથાના, આહાહા... ઔર ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયમેં જબ પડા હૈ, ઉસકો જ્ઞાયકભાવ તિરોભૂત હો ગયા હૈ, ઉસકા ખ્યાલમેં આયા નહીં. એ તિરોભાવ હુઆ. વસ્તુ તો વસ્તુ હૈ જ્ઞાયકભાવ, આવિર્ભાવ ને તિરોભાવ જ્ઞાયકભાવ નહીં હોતા. એ તો ત્રિકાળ શુદ્ધ જ્ઞાયકભાવ હી હૈ, પણ પર્યાયમેં ખ્યાલમેં ન આયા, ત્યારે એ જ્ઞાયકભાવ ઉસકો તિરોભૂત હો ગયા, ઢંક ગયા એની દૃષ્ટિમેં. સમજમેં આયા ? આહાહાહાહા ! શું મારગ પ્રભુનો !

એ પ્રભુ સ્વરૂપ, ભગવાન પરમેશ્વર સ્વરૂપ હી હૈ. પરમેશ્વર સ્વરૂપ એ આત્મા વીતરાગ સ્વરૂપ કહો, પરમેશ્વર સ્વરૂપ કહો, પ્રભુ સ્વરૂપ કહો, એ તો વસ્તુ, હવે એ વસ્તુને આશ્રયે જે જ્ઞાન પ્રગટ હુઆ એ જ્ઞાનકો પર આશ્રયકા અભાવ હૈ, ઇન્દ્રિયકા વિષયના અનેકાકાર જ્ઞાન વિશેષના અભાવ હૈ, તિરોભૂત હૈ, અને આ સમ્યગ્જ્ઞાન જો સામાન્ય એકરૂપ પર્યાય હુઇ, એ પ્રગટ હૈ, એ આવિર્ભાવ હુઆ, તિરોભૂત–જ્ઞેયાકારસે અનેક ઉસકો તિરોભૂત હૈ, ઉસકે જ્ઞાન હૈ નહીં ઉસમેં ઐસા. સામાન્ય જ્ઞાનમેં, ઇન્દ્રિયસે ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિશેષસે અનેકાકારકા જ્ઞાન, સામાન્ય જ્ઞાનમેં હૈ નહીં. સામાન્ય જ્ઞાન કયા ? અનુભવકી પર્યાય હુઇ વો સામાન્યજ્ઞાન. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ગાથા બહુ ઊંચી છે ને આખું જૈનશાસન બતાવે છે. આહાહા ! જૈનશાસન કોઇ સંપ્રદાય નથી કોઇ પક્ષ નથી, એ વસ્તુ જે વસ્તુ જે પાંચ ભાવસ્વરૂપ હૈ, વસ્તુ, ઉસકા અનુભવ એ

ભાવશ્રુતજ્ઞાન, એ જૈનશાસન, એ વસ્તુનું સ્વરૂપ. આહાહા ! પર્યાયમાં ખ્યાલમેં આયા ત્યારે વસ્તુ હૈ ઐસી પ્રતીત હુઇ, ખ્યાલમેં નહીં થા તો વસ્તુ તો ઉસકો હૈ હી નહીં. સમજમેં આયા ? એ પ્રશ્ન હુઆ થા અભી દો તીન વરસ પહેલે, એક વીરજી વકીલ થા અહીંયા કાઠિયાવાડમેં દિગંબરકા અભ્યાસ પહેલાં વિરજીભાઈકો ૯૧, ૯૨ વર્ષે ગુજર ગયે. આખા કાઠિયાવાડમેં પહેલા દિગંબરકા અભ્યાસી, ઉસકા લડકા હૈ ઉસને પ્રશ્ન કિયા, કે મહારાજ ! આ આત્મા કારણ પરમાત્મા હૈ તો કાર્ય કયું નહીં આતા હૈ, કારણ હૈ તો કાર્ય આના હી ચાહીયે ઐસા પ્રશ્ન કિયા. ભગવાન આત્મા તો આ પાંચ ભાવસ્વરૂપ હૈ એ કારણ પરમાત્મા હૈ. સમજમેં આયા ? અરે ! આ કારણ પરમાત્મા નિયમસારમેં આતા હૈ, તો કારણ પરમાત્મા વસ્તુ હે તો તો કાર્ય તો આના ચાહિએ ? મેં કીધું બરાબર હૈ પણ કારણ પરમાત્મા હૈ ઐસા જિસકો સ્વીકાર હૈ, સ્વીકાર હૈ ઉસકો કારણ પરમાત્મા હૈ તો ઉસકો કાર્ય આયા વિના રહે નહીં સમ્યગ્દર્શન. પણ કારણ પરમાત્મા હૈ ઇસકો સ્વીકારેય નહીં તો એને કારણ પરમાત્મા ક્યાં આયા ? સમજમેં આયા ? એ તો હૈ હી ભગવાન તો પણ હૈ ઉસકી પ્રતીતમેં ને જ્ઞાનકી પર્યાયમેં જ્ઞેયરૂપે આયે તો ઉસકો કારણપરમાત્મા હૈ તો કારણપરમાત્મા હૈ. ઐસી પ્રતીતિ આઇ તો સમ્યગ્દર્શન કાર્ય હુએ બિના રહે નહીં. પણ કારણપરમાત્મા હૈ ઐસા સ્વીકાર કરે ને કારણપરમાત્મા હૈ ઐસા ઉસકો બેસે તબ કાર્ય હોતા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

બહોત પ્રશ્ન ચલા થા. આંહી તો સૂક્ષ્મ બાત ચલતી હૈ ને બહોત, અભ્યાસ તો બહોત કરતે હૈ લોકો. કારણપરમાત્મા હૈ એ જ્ઞાયકભાવ ત્રિકાળ હૈ, પણ જ્ઞાયકભાવ હૈ કિસકો જિસકો અસ્તિ હૈ ઐસા શ્રદ્ધા જ્ઞાનમેં સ્વીકાર હુઆ ઉસકો કારણ પરમાત્મા હૈ. જિસકો યે શ્રદ્ધા જ્ઞાનમેં સ્વીકાર નહીં, ઉસકો કારણપરમાત્મા દૃષ્ટિમેં કહાંસે આયા ? સમજમેં આયા ? આહાહા ! આવો મારગ વીતરાગનો બહુ સૂક્ષ્મ ભાઈ, બહુ સૂક્ષ્મ ભાઈ ! (શ્રોતાઃ- સ્વીકાર ન કરે તો કારણપરમાત્મા કંઈ ચલા જાતા હૈ) એને કયાં હૈ ? એને તો રાગ ને પર્યાય હૈ. તો ઇસકો કારણપરમાત્મા ક્યાં હૈ શ્રદ્ધામેં ? સમજમેં આયા ? પર્યાયદૃષ્ટિવાનકો દ્રવ્ય ઐસા હૈ ઐસા આયા ક્યાં ? આહાહા ! એક સમયકી પર્યાય વ્યક્ત હૈ ને રાગ હૈ વો હી ઉસકો દૃષ્ટિમેં હૈ, તો ઉસમેં કારણપરમાત્મા આયા કહાંસે ? ઐસે હૈ તો, હૈ ઉસકો આયા કહાંસે યહાં ?

(શ્રોતાઃ- પારસમણી લોહાકા સ્પર્શ કરે તો લોહા સોના બન જાતા હૈ.) પારસમણી ! નહીં નહીં નહીં નહીં ઉસ કારણ લોહાસે પારસમણીકા સ્પર્શસે લોહા સોના હોતા હૈ ઐસા હૈ નહીં. ઉસકી યોગ્યતાસે હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? બહુ અલૌકિક વાતું હૈ બાપા આ તો. એ તો ભાષા તો ઐસા હૈ ને "પારસમણિ ઔર સંતકો બડો આંતરો જાણ, વોહી લોહાકો કંચન કરે વોહી અપને સમાન" ઐસા શ્લોક આતા હૈ. કયા કહા ? સબ આંહી તો બહોત દેખા હૈ સબ કરોડો શ્લોક દેખા હૈ, શ્વેતાંબરકા, દિગંબરકા, સારી જિંદગી ૭૨ વર્ષસે ઉસમેં હૈ. ઇસમેં કહા હૈ ને "પારસમણિ ઔર સંતકો બડો આંતરો જાણ, પારસમણિ ઔર સંતકો બડો આંતરો જાણ, વો પારસમણિ લોહાકો કંચન કરે અને સંત આપ આપ સમાન" આહાહા ! એ સંતકા સમાગમસે સમજે ઉસકો આપ સમાન કરતે હૈ, ઐસા કહેનેમેં આતા હૈ. એ શ્લોક આતા હૈ ને ?

ખબર હૈ ને અમારે ઘણા વરસથી અમારે સંપ્રદાયમાં ચાલતે થે. એમ કહે પારસમણિ

લોહાકો (સોના) પારસમણિ નહીં કર સકતે હૈ, નિમિત્ત તરીકે પણ વો લોહાકો સોના તરીકે હો જાતા હૈ, પારસમણિ નહીં હોતા, અને સંત જો વીતરાગી મુનિ મહા ભગવાન, આહાહા... પંચપરમેષ્ઠિ ઉસકા અનુભવકી બાત એ કહેતે હૈ ને જો સૂને ને સમજે તો અપની દશા જૈસી ઉસકો હો જાએ. સમજમેં આયા ? (પારસમણિસે, પારસમણિ લોહા નહીં કરતે એ, સોના કરતે હૈ બસ ઇતના. આહાહા !)

અને ત્રણલોકનો નાથ ભગવાન વીતરાગ ને વીતરાગના સંતો ઉસકા સમાગમ ને સેવા કરે, સેવા નામ એ આજ્ઞા કહેતે હૈ, વીતરાગતા પ્રગટ કરે, આજ્ઞા ઉસકી વીતરાગ પ્રગટ કરનેકી હૈ. સંતોકી વીતરાગી શાસનકી સારાકી વીતરાગી પર્યાય પ્રગટ કરનેકી આજ્ઞા હૈ, એ આજ્ઞાકી સેવા કરી તો સંતકી સેવા કબ કહેનેમેં આતા હૈ ? તો એણે જે આજ્ઞા કિયા વીતરાગી પર્યાય, વીતરાગી પર્યાય પ્રગટ કરે તો સંતની સેવા એણે નિમિત્તસે કિયા ઐસા કહેનેમેં આતા હૈ આહાહા ! સમજમેં આયા ?

આંહી તો આ શબ્દમેં જરી, સામાન્ય જ્ઞાનનું પ્રગટપણું અર્થાત્ એકાકાર જ્ઞાનકા એકાકારકા હોના, ઔર વિશેષ જ્ઞાન અનેકાકારકા ઢંક જાના, એ સબ જ્ઞાનમાત્રકા અનુભવ કિયા એ જબ એકલા આત્મા જ્ઞાન સ્વભાવ ઉસકા અનુભવ જ્ઞાનકા પર્યાયમેં કિયા જ્ઞાનમાત્ર, રાગ નહીં, ભેદ નહીં, જ્ઞાનમાત્રકા અનુભવ કિયા જાતા હૈ, તબ જ્ઞાન પ્રગટ અનુભવમેં આતા હૈ, દેખો. સમજમેં આયા ? આહાહા !

જબ જ્ઞાનમાત્રકા અનુભવ પર્યાયમેં, એકાકાર જ્ઞાનકા અનુભવ કિયા જાતા હૈ, તબ જ્ઞાન પ્રગટ અનુભવમેં આતા હૈ, ત્યારે પર્યાયમેં સામાન્ય જ્ઞાનકા અનુભવ હોતા હૈ. આહાહા ! તથાપિ જો અજ્ઞાની હૈ દેખો, જ્ઞેયોમેં આસક્ત હૈ, ઇન્દ્રિયજ્ઞાનના વિષયોમાં અનેકાકાર હુઆ જ્ઞાન ઉસમેં આસક્ત હૈ. આહાહાહાહા ! ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયોમેં અનેકાકાર હુઆ જ્ઞાન ઉસમેં જે આસક્ત હૈ. આહાહાહા ! જ્ઞેયોમેં આસક્ત હૈ, ઉન્હેં વો સ્વાદમેં નહીં આતા. દેખો, આહાહાહા !

ઇન્દ્રિયજ્ઞાનના વિષયોથી હુઆ અનેકાકાર જ્ઞાન, ઉસમેં જો આસક્ત હૈ ઉસકો આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપ હૈ ઔર ઉસકા સ્વાદ જ્ઞાનાકારકા હૈ, ઐસા સ્વાદ ઉસકો આતા નહીં. ઉસકો તો રાગ અને દ્વેષકા અજ્ઞાનકા સ્વાદ આતા હૈ, આહાહાહા ! વિશેષ, વિશેષ યહાં ક્યા કહેતે હૈ ? પહેલે તો કહા કે વિશેષ આત્મામેં હૈ હી નહીં. એ તો સામાન્ય વસ્તુકી બાત કહા. સામાન્ય– અવિશેષ કહેતે હૈ ને અવિશેષ સામાન્ય એ વસ્તુ, હવે અહીંયા વિશેષ એટલે કયા ? કે ઇન્દ્રિયકા વિષયમેં અનેકાકાર હુઆ જ્ઞાન ઉસકો ઢંક દિયા, અને ઉસકા (જ્ઞાન) અનેકાકારમેં રુક ગયા એ વિશેષ જ્ઞાન, દૃષ્ટાંત દેગા શાકકા.

શાક, શાક કહેતે હૈ ? કયા કહેતે હૈ ? શાક, શાક, શાક દ્વારા લવણકા સ્વાદ આના એ વિશેષ હુઆ. અને લવણકા સ્વાદ લવણ દ્વારા આના એ સામાન્ય હુઆ. સમજમેં આયા ? એ દૃષ્ટાંત દેગા સ્પષ્ટ સમજાનેકો કે શાક, આ શાક ખારા હૈ એમ કહેતે હૈ ને ? શાક બહોત ખારા હૈ, શાક ખારા હૈ ? શાક તો શાક હૈ, ખારા તો નમક હૈ એ નમકકા સ્વાદ શાક દ્વારા જિસકો આયા એ વિશેષ હુઆ, અને નમકકા સ્વાદ નમક દ્વારા આયા એ ઉસકા સામાન્ય હુઆ. આહા !

એમ જ્ઞાનકા સ્વાદ અપના અનુભવમેં સામાન્ય નામ જ્ઞાનકા એકાકારપણાકા સ્વાદ

આયા એ જ્ઞાનકા સ્વાદ, ઔર જ્ઞેયકા અનેકાકારકા સ્વાદ એ રાગ ને દ્વેષકા સ્વાદ, એ કર્મ ચેતના ને કર્મફળ ચેતનાકા સ્વાદ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ઔર સામાન્ય જ્ઞાનકા વેદન આયા વો જ્ઞાનચેતના હુઇ. જ્ઞાન ચેતના અને વિશેષ જો પ્રકાર હૈ ઉસકા વેદન એ કર્મ ને કર્મફળ ચેતના હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

(શ્રોતાઃ– જ્ઞેયોમેં આસક્ત હૈ.) ઇન્દ્રિયકા જ્ઞાનકા જ્ઞેયોમેં આસક્ત લક્ષ ત્યાં હી હૈ. વસ્તુ અહીંયા હૈ એ ખ્યાલેય નહીં. બસ ઇન્દ્રિયજ્ઞાનમેં લુબ્ધ ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયમેં અનેકાકારકા હુઆ જ્ઞાનમેં લુબ્ધ. આહાહા ! આહાહા !

આ ઇન્દ્રિયસે જો જ્ઞાન સૂનનેમેં આતા હૈ ને, એ ભી જ્ઞાન ઇન્દ્રિયજ્ઞાન હૈ, એ અણીંદ્રિયજ્ઞાન નહીં. કયા કહા ? ભગવાનકી વાણી સૂની અને જ્ઞાનકી પર્યાય હુઇ એ અણીંદ્રિયજ્ઞાન નહીં, ૩૧ ગાથામેં કહા હૈ. સમયસાર ૩૧ 'જોં ઇંદિયે જિણિતા ણાણસહાવાધિઅં મુણદિ આદં !' ઇંદિયં જિણિતાના અર્થ ત્રણ પ્રકારે લિયા. સંત અમૃતચંદ્રાચાર્યે (૧) એક તો દ્રવ્ય ઇન્દ્રિય આ જડ (૨) ભાવેન્દ્રિય એક એક વિષયકો જાનનેવાલા ભાવ ઇન્દ્રિય ઔર (૩) ઇન્દ્રિયકા વિષય ચાહે તો દેવ, ગુરુ, શાસ્ત્ર, સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, દેશ સબકો ઇન્દ્રિય કહેનેમેં આયા હૈ. જડ ઇન્દ્રિય, ભાવ ઇન્દ્રિય ઔર ઉસકા વિષયોકો ભી ઇન્દ્રિય કહેનેમેં આયા હૈ. પાઠમેં ટીકામેં લિયા હૈ અમૃતચંદ્રાચાર્ય. તીનોંકો જીતે, આહાહાહાહા... એ તીનોંકા લક્ષ છોડકર ઉસસે શ્રુત જો હુઆ ઇન્દ્રિયજ્ઞાન હુઆ એ તો. ભગવાને કહા ને સૂના તો વો જ્ઞાન, ઇન્દ્રિયજ્ઞાન હુઆ. કયોંકિ ઇન્દ્રિયકા વિષય એ હૈ, અને ઉસસે જ્ઞાન હુઆ તો ઇન્દ્રિયજ્ઞાન હૈ. આહાહાહા ! કયા કહા એ ? (શ્રોતાઃ– વો ઇન્દ્રિયજ્ઞાન જ્ઞેય હૈ ?) ભાવઇન્દ્રિયમેં દ્રવ્ય ઇન્દ્રિયકા નિમિત્તસે ને ભગવાનકી વાણીકા નિમિત્તસે જે જ્ઞાન હુઆ એ ઇન્દ્રિયજ્ઞાન હૈ, એ વિશેષ હૈ. એ આત્માકા જ્ઞાન નહીં.

ઝીણી વાત હૈ ભાઈ, બહુ આકરું કામ છે. વર્તમાનમેં તો એટલો ગોટો ઉઠયો છે આખો તત્ત્વનો, આખી વાત ફેરવી નાખી બાપા. આ તો વીતરાગ મારગ ત્રણ લોકના નાથ. આહાહાહા ! એનો માર્ગ કેવો હશે. આહાહા !

એ આંહી કહેતે હૈ કે ભગવાન ને ભગવાનકી વાણીકો ઇન્દ્રિય કહા હૈ ૩૧ મી ગાથામેં. ભગવાન ને ઉસકી વાણીકો ઇન્દ્રિય કહા હૈ. પર હૈ ને ? તો દ્રવ્યઇન્દ્રિય, ભાવઇન્દ્રિય ને ઉસકા વિષયકો, તીનોંકો ઇન્દ્રિય કહા હૈ. એ ઇન્દ્રિયજ્ઞાનમેં જો જ્ઞાન હોતા હૈ એ વિશેષ અનેકાકાર જ્ઞાનકા, અનેકાકારરૂપ એ વિશેષ જ્ઞાન (હૈ) એ સામાન્ય જ્ઞાન નહીં. એ આત્માના અવલંબનસે વિશેષ જો જ્ઞાન હોતા હૈ એ સામાન્ય જ્ઞાન. આત્માકા ત્રિકાળી સ્વભાવના આશ્રયસે વિશેષજ્ઞાન હુઆ એ વિશેષજ્ઞાનકો સામાન્ય જ્ઞાન કહા આંહીયા. આહા ! અરે, સમજમેં આયા ? અને જ્ઞેયોમાં જે આસક્ત હૈ, આહાહા ! હૈ ? એ ખરેખર તો શ્રુત શબ્દો ભગવાનકી વાણી ને ભગવાનકા યહાં જ્ઞાન હુઆ, એ સબ જ્ઞેય હૈ, એ અપના જ્ઞાન નહીં. આહાહાહા ! એ જ્ઞેયોમેં જે આસક્ત હૈ, ઇન્દ્રિયસે જ્ઞાન હુઆ એ જ્ઞેય, પરજ્ઞેય હૈ એ સ્વજ્ઞેય નહીં, અણીન્દ્રિય સ્વજ્ઞેય નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

ભાઈ આ તો વીતરાગનો મારગ પ્રભુ ! આહાહા ! ઉસકો સમજનેમેં બહોત પ્રયત્ન ચાહિએ, આહાહા ! ઐસા કોઇ શાસ્ત્ર પઢ લિયા અને ભણી લિયા માટે જ્ઞાન હો ગયા ઐસે હૈ

નહીં. (શ્રોતાઃ– શાસ્ત્ર રચના હુઈ કૈસે) કયા કહેતે હૈ ? શાસ્ત્ર રચના જડસે હુઇ હૈ. (શ્રોતાઃ– શાસ્ત્ર બનાયા કોણે ?) કોણે બનાયા હૈ ? કોઇએ બનાયા નહીં. જડસે બના હૈ. એ તો અમૃતચંદ્રાચાર્ય આખિરમેં કહેતે હૈ ને તીનોંમેં સમયસાર, પ્રવચનસાર, પંચાસ્તિકાયમેં કે હમનેં ટીકા બનાયા ઐસા મોહ ન કરો. હમ તો જ્ઞાન સ્વરૂપમેં ગુપ્ત હૈ ત્યાં ટીકામેં પર્યાયમેં આયા કહાંસે ? આહાહા !

બાપુ મારગડા જુદા ભાઈ. અને ટીકાસે તુમ્હેરેકો જ્ઞાન હોતા હૈ ઐસા મોહસે નાચો નહીં. ટીકા પરવસ્તુ હૈ ને ઉસસે જ્ઞાન હોતા હૈ, એ તો પરજ્ઞેયકા જ્ઞાન હુઆ. આહાહાહાહા ! સ્વજ્ઞેયકા જ્ઞાન જો હોતા હૈ અંતરકે આશ્રયે એ સ્વજ્ઞાન એ સામાન્ય જ્ઞાન હૈ. એ વીતરાગી જ્ઞાન, એ શ્રુતજ્ઞાન ભાવશ્રુત હૈ. આહાહા ! (શ્રોતાઃ– સામાન્યસે વિશેષ બળવાન હોતા હૈ.) એ અહીંયા નહીં એ વિશેષકા જ્ઞાન હો, સામાન્ય જ્ઞાન હુઆ પીછે જો અનેકાકાર, ઉસકા જ્ઞાન હો તો જ્ઞાન હો, પણ અપના હૈ ઐસી ચીજ નહીં. આહાહાહા ! જ્ઞાનીકો અપના સ્વભાવકા એકાકારસે જો જ્ઞાન હુઆ વો સામાન્યજ્ઞાન ઔર ઉસકે પીછે વિશેષ જો ઇન્દ્રિયકા જ્ઞાન હૈ, ઐસા ખ્યાલમેં આતા હૈ, ખ્યાલમેં આતા હૈ, પણ એ મેરા જ્ઞાન નહીં. જેમ પરજ્ઞેય ખ્યાલમેં આતા હૈ, છતાં યે પરજ્ઞેય મેરા નહીં. સમજમેં આયા ? આહાહાહાહા !

એમ, અનેકાકાર ઇન્દ્રિયકા વિષયકા સામાન્યજ્ઞાન જ્યાં સ્વરૂપકા ભાન હુઆ, તો એ જ્ઞાનમેં સ્વપરપ્રકાશક જ્ઞાન હુઆ. તો સ્વકા જ્ઞાન હોનેસે સામાન્યજ્ઞાન પ્રગટ હુઆ એ જ્ઞાનકો સામાન્ય કહા અને એ જ્ઞાન ઇન્દ્રિયકા વિષય આદિકો આ જાને, હૈ, પણ એ મેરી ચીજ નહીં. આહાહાહા ! આવી વાત છે. ગજબ વાત બાપા ! આહાહાહાહા ! ત્રણ લોકના નાથની વાણી કાને સાંભળે એ ઇન્દ્રિયકા, આ ઇન્દ્રિય, ભાવઇન્દ્રિય પણ ઇન્દ્રિય, ને એ ત્રણે ઇન્દ્રિય, એ સામાન્યજ્ઞાન નહીં. એકાકાર આત્માકા જ્ઞાનસે જ્ઞાન હુઆ વો નહીં, એ તો જ્ઞેયસે હુઆ એ જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન એ નહીં. આહાહાહાહા !

સૂક્ષ્મ બાત હૈ પ્રભુ ! આ તો ગાથા આવી ત્યારે, હૈં ? આહાહા ! પરસત્તાવલંબીજ્ઞાન, પરમાર્થ વચનિકામેં આયા હૈ, પરમાર્થ વચનિકા હૈ ને બનારસીદાસ આપણે નાખ્યા હૈ મોક્ષમાર્ગમેં પીછે લિયા હૈ તીન. એ તો ઉસમેં ઐસા લિયા હૈ. જિતના પરસત્તાવલંબી જ્ઞાન હૈ એ મોક્ષમાર્ગ હૈ, ઐસા જ્ઞાની માનતે નહીં. સમજમેં આયા ? આહા ! હૈ ઉસમેં, સબ ખ્યાલ હૈ એ તો વો એકવાર પઢતે હૈ તો સબ ખ્યાલમેં હૈ ને મગજમેં, પરસત્તાવલંબી જ્ઞાન નિમિત્તસે જ્ઞાન હુઆ, હુઆ તો અપનેમેં, પણ ઉસમેં નિમિત્તકી સાપેક્ષતા આઈ ને તો એ જ્ઞાન પરસત્તાવલંબી ઉસકો સમકિતી જ્ઞાની મોક્ષમાર્ગ ન માનેં, હૈ ? આંહી મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક છે કે નહીં ? આ કયા હૈ ? યે હૈ. જુઓ પરમાર્થ વચનિકામેં હૈ. અહીંયા હૈ માથે, એને ખબર હૈ, આહાહાહા ! આયા દેખો, કોઇ પ્રકારકા જ્ઞાન, કોઇ પ્રકારકા આત્માકા જ્ઞાન, જ્ઞાન એવું ન હોય કે પરસત્તાવલંબી જ્ઞાન બની મોક્ષમાર્ગ સાક્ષાત્ કહે, એ નહિ. જે પરાવલંબી જ્ઞાન હુઆ નિમિત્તસે હુઆ ઉપાદાન અપનેસે, પણ એમાં નિમિત્તકી અપેક્ષા થી ઐસી પરસત્તાવલંબી જ્ઞાન ઉસકો જ્ઞાની મોક્ષમાર્ગ નહીં કહે. યહાં હૈ મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમેં તીનોં ચિઢિયાં નાખી (છાપી) હૈ, કેમકે હમકો પહેલી જે મિલી થી બનારસીદાસકી તો એ પહેલે ક્યાંય નહિં મિલા થા બનારસીદાસકી ચિઢિ દેખી પહેલે ૯૦ કી

સાલ, ૯૧ કી સાલ અરે આવી વાત ગુપત રહી ગઇ. મોક્ષમાર્ગમાં નાખો (છાપો) ઉસકો. “બનારસી વિલાસ” હૈ ગ્રંથ દેખા હૈ ને સબ ઉસમેં એક પરમાર્થ વચનિકા હૈ, રહસ્યપૂર્ણ ચિઠ્ઠિ ટોડરમલની ઔર ઉપાદાન નિમિત્તકા દોહા, ભૈયા ભગવતીદાસજીકી ! આહાહા !

ભગવાન પાંચ સ્વરૂપ એ ભાવસ્વરૂપ એ પ્રભુ આત્મા ઉસકા એક, એકકા એકાકાર જ્ઞાન જો હુઆ એક અવલંબનસે સ્વકે અવલંબનસે જો એકાકાર જ્ઞાન હુઆ, એ જૈનશાસન હૈ. એ સામાન્ય જ્ઞાન હૈ, એ શ્રુતજ્ઞાન હૈ, વો હી વીતરાગી પર્યાય હૈ. આહાહા !

અને જિતના પર્યાય પરકા નિમિત્તસે અવલંબનસે ભલે જ્ઞાન નિમિત્તસે નહીં હુઆ, અપના ઉપાદાનસે હુઆ હૈ, પણ એ ઉપાદાનમેં નિમિત્તકી સાપેક્ષતાકા ભેદ થા, તો એ નિમિત્તસે જો જ્ઞાન હુઆ અપની પર્યાયમેં એ પરસત્તાવલંબી જ્ઞાન હૈ. સ્વસત્તાવલંબી જ્ઞાન નહીં. આહાહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ? આવો મારગ ન બેસે ને એને પછી એમ કરીને કાઢી નાખે છે કે આ તો નિશ્ચયની વાતો ને, અરે પ્રભુ પણ નિશ્ચય એટલે આ સત્ય આ હૈ. આહાહા !

એ કહા દેખો જ્ઞેયોમેં આસક્ત હૈ ઉન્હેં વહ સ્વાદમેં નહીં આતા, કયા કહેતે હૈ ? ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોમેં અનેકાકાર જ્ઞાન ખંડ ખંડ હોતા હૈ ઉસમેં આસક્ત હૈ ઉસકો જ્ઞાનસ્વરૂપી ભગવાન ત્રિકાળ ઉસકા પર્યાયમેં સ્વાદ આના ચાહિએ (ફિર ભી) ઉસકો સ્વાદ નહીં આતા, કયા કહા ? સમજમેં આયા ?

જે ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયમેં આસક્ત હૈ, ઉસકો અતીન્દ્રિય જ્ઞાનકી પર્યાયમેં સ્વાદ આના ચાહિએ એ સ્વાદ ઉસકો નહીં આતા. (શ્રોતાઃ- એને અતીન્દ્રિયજ્ઞાન થાય જ નહીં ?) એ તો નથી એટલે સ્વાદ આવતો નથી એનો અર્થ શું થયો. સમજમેં આયા ? આંહી તો અનુભવના સ્વાદની અપેક્ષાએ બાત કી હૈ. સામાન્યજ્ઞાનમેં આત્માકા આનંદકા સ્વાદ આયા. શ્રુતજ્ઞાન હૈ, વીતરાગી પર્યાય હૈ, અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વાદ આયા. અને ઇન્દ્રિયના આસક્તમાં જે જ્ઞાન છે ઉસમેં રહેતે હૈ ઉસકો આત્માકા સ્વાદ નહીં આતા. આહાહાહા ! આવી વાત છે, એકદમ આકરું લાગે માણસને. જ્ઞાનચંદજી ! ભગવાન મારગ તો આ હૈ, આહાહા ! ઉસકા પહેલે સચ્ચા જ્ઞાન તો કરના પડેગા ને ? અને જ્ઞાન કિયા પીછે સ્વકા આશ્રય લેના એ જ્ઞાન હૈ. આહાહાહા ! ઉસકો યહાં સામાન્યજ્ઞાન કહા હૈ. આહાહા ! સામાન્યકા જ્ઞાન માટે સામાન્ય એમ નહીં, એ જ્ઞાનમાં એકાકારપણા હૈ માટે સામાન્યજ્ઞાન અને જ્ઞાનમાં અનેકાકાર વિષય હૈ, એનું નામ વિશેષજ્ઞાન. સમજમેં આયા ? આહાહા ! એક કલાક તો ઉસમેં ચલે જાતે હૈ.

લ્યો, વહ સ્વાદમેં નહીં આતા. એ પ્રગટ દૃષ્ટાંતસે બતલાતે હૈ. દૃષ્ટાંત કહેતે હૈ. લોકોને ખ્યાલમાં આવે એ માટે દૃષ્ટાંત કહેતે હૈ. જૈસે અનેક પ્રકારકે શાક આદિ શાક, ખીચડી, ચાવલ, ઉસમેં ભી લવણ ખીચડીમેં તો લવણ નાખતે થે, અભી તો ચોખામેં નાખતે હૈ, ચાવલ (મેં) મીઠા (લવણ) રોટલીમેં નાખતે હૈ બધામેં નાખતે હૈ, હવે રોટીમેં, રોટલામેં તો નાખતે થે. બાજરીકા રોટલા હોતા હૈ ને પણ હવે તો રોટીમાંય મીઠા નાખતે હૈ, શાકમેંય મીઠા, રોટીમેંય મીઠા, રોટલામાં તો મીઠું નાખે છે, અહીંયા કહે છે એ ભાષા લિયા ને શાક આદિ શબ્દ લિયા ને ?

એક વખત ઐસા બના થા. શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર રાણપરકે પાસે એક ગામ હૈ. હડમતાળા હૈ ત્યાં આયે થે તો શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર, તો પાંચ પચીસ પચાસ માણસ મુમુક્ષુઓ આયા થા તો આમ

શાક આયા દૂધીકા વાટકામેં, વાટકા કયા કહેતે હૈ ? કટોરી–કટોરીમેં (તો દેખકર બોલે) ભૈયા ઉસમેં મીઠા બહોત હૈ. લવણ બહોત હૈ, સાહેબ આપે ચાખ્યા તો નહીં ને ? દેખો, એકીલા શાક દૂધીકા પાણીસે બાફતે હૈ તો ઉસકા રેસા નહીં તૂટતે રેસા, આ મીઠા પડા હૈ વિશેષ તો દૂધીકા ટુકડાકા રેસા તૂટ ગયા હૈ, ખાયા બિના હોં, રેસા સમજતે હૈ ? વો ટુકડા દુધીકા સળંગ હોય ને સળંગ તો મીઠા વિશેષ પડનેસે રેસા તૂટ જાતા હૈ, બાફે એકીલામેં તો રેસા નહીં તૂટે, પણ વિશેષ મીઠા પડ જાયે લવણ તો આ એક સરખી ચીજ હૈ ઉસમેં તૂટ પડતા હૈ, તૂટ જાતા હૈ રેસા. ઐસે કયું જાના ? ચાખો, કયોંકિ ગૃદ્ધિ નહીં થા તો ઉસકો ખ્યાલમેં આ ગયા કે મીઠા વિશેષ હૈ, અને ગૃદ્ધિવાળાકો મીઠાકા વિશેષકા ખ્યાલ નહીં આતા, એ શાક મીઠા હૈ, શાક ખારા હૈ, શાક ખારા હૈ. આહાહા ! યહાં એ દૃષ્ટાંત દેકર વિશેષ સમજાએગા. લો વખત હો ગયા.

(શ્રોતાઃ– પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)